УДК 364-43:378.14](477)(091)
DOI https://doi.org/10.12958/1817-3764-2026-3-37-48

Караман Олена Леонідівна,
доктор педагогічних наук, професор,
ректор
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Лубни, Україна.
karaman.olena.lnu@gmail.com
https://orcid.org/0000-0002-8541-9972

ЕВОЛЮЦІЯ ОСВІТИ ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ЯК ПЕРЕДУМОВА РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ

Запит на теорію соціальної роботи з боку професійної, освітньої та наукової спільнот завжди був актуальним від початку офіційного внесення професій «соціальний працівник» та «соціальний педагог» до державних класифікаторів професій у 90-х роках ХХ ст.

Проте становлення соціальної роботи та соціальної педагогіки як професій та спеціальностей для підготовки кадрів різних освітніх рівнів і наукових ступенів відбувалося дещо різними шляхами.

Це певною мірою пов'язано з нескінченою дискусією серед професійних і академічних спільнот щодо теорії соціальної роботи, яка ведеться навколо її наукового статусу, самостійності та суперечності між теоретичними концепціями й реальною практикою на місцях (Сучасні теорії соціальної роботи, 2021, с. 7). Оскільки становлення і розвиток соціальної роботи відбувалися на перетині інших галузей знань (соціології, педагогіки, психології, права, менеджменту, економіки, медицини та ін.) з чітко вираженими предметними полями дослідження, дослідники й досі сперечаються, чи є вона окремою наукою або лише прикладною сферою застосування інших знань.

Дослідженням розвитку освіти із соціальної роботи, соціальної роботи як професії, спеціальності й галузі знань в Україні присвятили свої праці такі сучасні вчені, як О. Денисюк, С. Калаур, В. Костіна, Г. Лещук, Л. Моргай, Н. Олексюк, Г. Олійник, Л. Петришин, Т. Семигіна, О. Сорока та ін.

Ґенеза наукових досліджень у галузі соціальної роботи знайшла відображення в наукових розвідках О. Заболотної, О. Карагодіної, Н. Коляди, Н. Левченко, В. Лютого, Л. Моргай, О. Пожидаєвої, Т. Семигіної та ін.

Незважаючи на значний арсенал наукових праць, присвячених розвитку теорії соціальної роботи в контексті становлення соціальної роботи як професії, спеціальності і галузі знань, потребує уточнення питання співвідношення процесів еволюції освіти із соціальної роботи та розвитку теорії соціальної роботи в Україні.

Мета статті – розкрити еволюцію освіти із соціальної роботи як передумови розвитку теорії соціальної роботи в Україні.

Провідними **методами** дослідження заявленої теми стали: історичний аналіз – для розкриття розвитку освіти із соціальної роботи та теорії соціальної роботи в Україні в хронологічні послідовності; аналіз нормативної, наукової та навчальної літератури – для з'ясування стану освіти з соціальної роботи та теорії соціальної роботи в Україні на різних етапах розвитку; синтез – для поєднання окремих процесів розвитку освіти із соціальної роботи та теорії соціальної роботи у цілісну систему; порівняння та аналогія – для зіставлення за подібністю й відмінністю розвитку соціальної роботи та соціальної педагогіки як професій, спеціальностей, галузей досліджень; узагальнення –для формулювання висновків статті.

Для досягнення мети наукової розвідки виклад матеріалу відбуватиметься в межах двох

взаємопов'язаних напрямів: *по-перше,* розкрити еволюцію соціальної роботи як академічної спеціальності, що постійно вимагає розвитку теорії для підготовки фахівців різного рівня; *по-друге,* розглянути розвиток соціальної роботи як галузі наукових досліджень, що виробляє теорію на запит професійної, освітньої та наукової спільнот.

Щодо **першого напряму** наукової розвідки – простеження еволюції соціальної роботи як академічної спеціальності, що постійно вимагає розвитку теорії для підготовки фахівців різного рівня – нами було здійснено ретроспективний аналіз нормативної бази розвитку соціальної роботи як професії, спеціальності, галузі знань для підготовки фахівців різних освітніх (освітньо-кваліфікаційних) рівнів і наукових ступенів. Дослідження нормативної бази розвитку соціальної роботи здійснювалося в порівнянні зі становленням соціальної педагогіки, оскільки довгий час вони розвивалися разом, проте сьогодні мають різний статус: соціальна робота – це освітня (освітньо-наукова) спеціальність для підготовки фахівців різних освітніх (освітньо-наукового) рівнів, а соціальна педагогіка – наукова спеціальність для здобуття наукового ступеня доктора наук.

Починаючи ретроспективний аналіз, зауважимо, шо професію «соціальний працівник» було екстрено введено у 1991 р. рішенням Держкомпраці СРСР (наприкінці існування Союзу) до *Загальносоюзного класифікатора професій робітників, посад службовців та тарифних розрядів* (ЗКППТР) з кодом 24892, а професію «соціальний педагог» – до *Державного класифікатора професій України* у 1995 р. (ДК 003-95), що набув чинності з 01.01.1996, з кодом 2340. У цьому ж ДК 003-95 посада «соціальний працівник» отримала код 2446.2. Отже, офіційне визнання професії «соціальна робота» відбулося раніше, у 1991 р., а професії «соціальна педагогіка» – пізніше, у 1995 р. (Державний класифікатор України, 1995).

Включення соціальної роботи та соціальної педагогіки до класифікатора професій стало поштовхом для розвитку їх як професійного виду діяльності, спеціальностей (професій) для здобуття різних освітніх (освітньо-кваліфікаційних, освітньо-наукових) рівнів та наукових ступенів, що вимагало розроблення змісту і технологій освіти із соціальної роботи та соціальної педагогіки на основі вироблення теорії, накопичення практики, навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін тощо.

У 90-ті роки ХХ ст. це було викликом для наукових, науково-педагогічних та педагогічних працівників, які переорієнтувалися з інших галузей знань, щоб долучитися до розроблення нових галузей. Той, хто стояв у витоках зародження соціальної роботи та соціальної педагогіки і почав здійснювати наукові дослідження або викладання у межах цих галузей (спеціальностей), зіштовхнувся з повною відсутністю теоретичної бази для підготовки наукових праць та освітнього контенту. Довелося використовувати здобутки інших галузей знань (педагогіки, психології, медицини, права, менеджменту, соціології тощо), зарубіжні наукові, навчальні, навчально-методичні праці; організовувати відрядження за кордон, створювати ресурсні центри на базі ЗВО, обмінювалися літературою, інформацією тощо. Фундатори української соціальної педагогіки та соціальної роботи (І. Звєрєва, Л. Коваль, Г. Лактіонова, А. Сидоров та ін.) долучалися до міжнародних організацій і проєктів (до прикладу, Християнський дитячий фонд, Всеукраїнська благодійна організація «Український фонд «Благополуччя дітей» (координатор І. Звєрєва); організовували національні програми підготовки соціальних працівників і соціальних педагогів у їх межах; створили Українську асоціацію соціальних педагогів та спеціалістів із соціальної роботи, яка об'єднала науковців ЗВО, методистів та практиків перших ресурсних центрів 1990-х років і стала провідним професійним об'єднанням, що координувала розвиток цих галузей в Україні.

Соціальне замовлення на фахівців із соціальної роботи та соціальної педагогіки на зламі двох епох, соціально-економічної і політичної криз після розпаду СРСР зумовило стрімкий розвиток освіти і науки із соціальної

роботи та соціальної педагогіки в закладах освіти різного рівня та наукових установах.

Так, на рівні професійно-технічної освіти становлення професії «соціальний працівник» розпочалося з появою в офіційному ЗКППТР 1991 р. окремих позицій: «соціальний працівник» (робітнича професія) та «фахівець із соціальної роботи/соціальний педагог» (посади фахівців). У професійно-технічних закладах освіти почали відкривати інтегровані робітничі спеціальності «соціальний робітник/нянька» або «соціальний робітник/секретар».

01 січня 1996 р. в Україні офіційно з'явилася професія 5133 «Соціальний робітник» із набуттям чинності Класифікатора професій ДК 003-95, на підставі якого в професійно-технічній освіті закріпився окремий код для підготовки кваліфікованих робітників: 5133 «Соціальний робітник» для підготовки фахівців первинної ланки надання послуг на місцях: обслуговування одиноких непрацездатних громадян удома, доставка ліків та продуктів, допомога в оформленні субсидій і документів та ін.

Масова підготовка кваліфікованих робітників за цим кодом у закладах професійно-технічної освіти стартувала після 02 квітня 1998 р., коли було затверджено *Тимчасовий державний перелік професій із підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах* (Постанова КМУ від 02.04.1998 № 450) (Про затвердження Тимчасового державного переліку професій із підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах, 1998).

Згодом, у 2007 р., цей код без змін перейшов до оновленого Державного переліку професій із підготовки кваліфікованих робітників (Постанова КМУ від 11.09.2007 № 1117), за яким професійно-технічна освіта працює й сьогодні (Про затвердження Державного переліку професій із підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах, 2007).

Відповідно до нового Закону України «Про професійну освіту» № 4574-IX, який набрав чинності 12.09.2025, підготовка кадрів у сфері соціальної роботи зазнала докорінних трансформацій.

Реформа змінює не просто назви закладів чи статус учнів, а й повністю переформатовує ринок праці та зв'язок між робітничими і вищими кваліфікаціями. Новий Закон скасовує застаріле поняття «професійно-технічна освіта» та вводить єдину термінологію: «професійна освіта», «заклади професійної освіти»; освітньо-кваліфікаційний рівень «кваліфікований робітник» трансформується у нову освітню кваліфікацію «спеціаліст»; учні закладів професійно-технічної освіти стають студентами закладів професійної освіти (професійні коледжі, центри професійної освіти, професійні школи, навчальні центри при установах, підприємствах тощо). Професія «соціальний працівник» користується попитом із боку населення, зокрема й тому, що вона має вихід на продовження навчання за більш високими освітніми рівнями, про які йтиметься нижче (Про професійну освіту. Закон України, 2025).

На **рівнях фахової передвищої та вищої освіти** підготовка фахівців із соціальної педагогіки та соціальної роботи починається з 1994 р. на основі введення *Переліку напрямів підготовки фахівців із вищою освітою за професійним спрямуванням, спеціальностей різних кваліфікаційних рівнів та робітничих професій* (Постанова КМУ від 18.05.1994 № 325), який включав спеціальності «Соціальна педагогіка» (галузь знань 01 «Освіта») та «Соціальна робота» (галузь знань 04 «Соціальні науки») для підготовки фахівців за двома кваліфікаційними рівнями – «спеціаліст» та «молодший спеціаліст» (Про Перелік напрямів підготовки фахівців із вищою освітою за професійним спрямуванням, 1994).

Перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями 1997 р. (Постанова КМУ від 24.05.1997 № 507), також включав спеціальності «Соціальна педагогіка» (напрям 0101 «Педагогічна освіта») та «Соціальна робота» (напрям 0402 «Соціологія»), проте для підготовки фахівців уже за чотирма освітньо-кваліфікаційними рівнями: «молодший спеціаліст», «бакалавр», «спеціаліст», «магістр» (Про перелік напрямів та

спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями, 1997).

Після 1997 р. настав етап модернізації освіти, що було відображено в нових переліках спеціальностей 2006–2010 рр. У цей період КМУ відмовився від єдиного загального класифікатора і розділив Переліки спеціальностей, куди входили «Соціальна робота» (галузь знань 1301 «Соціальне забезпечення») і «Соціальна педагогіка» (галузь знань 0101 «Педагогічна освіта»), за рівнями вищої освіти: для бакалаврів (Постанова КМУ від 13.12.2006 № 1719), для спеціалістів і магістрів (Постанова КМУ від 27.08.2010 № 787), для молодших спеціалістів (Постанова КМУ від 20.06.2007 № 839) (Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра, 2006; Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра, 2010; Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста, 2007).

Після 2014 р. (Революції Гідності, початку збройного конфлікту на Сході України), коли Україна остаточно взяла курс на інтеграцію в прогресивну європейську спільноту, було затверджено кардинально модернізований *Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти* 2015 р. (Постанова КМУ від 29.04.2015 № 266), що став базою для сучасної системи освіти України на наступне десятиліття. Головною реформою документа стало значне укрупнення напрямів підготовки. Саме у цьому Переліку класична «соціальна педагогіка» зникла і була об'єднана в єдину спеціальність 231 «Соціальна робота» (галузь знань 23 «Соціальна робота»), а підготовка фахівців почала здійснюватися за чотирма освітніми рівнями: фахова передвища освіта; перший (бакалаврський), другий (магістерський), третій (освітньо-науковий) рівні вищої освіти (Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти, 2015).

Оновлений Перелік галузей знань і спеціальностей (Постанова КМУ від 29.04.2015 № 266 у редакції від 30.08.2024 № 1021), яким сьогодні користуються заклади фахової передвищої, вищої освіти та наукові установи, узагалі отримав кардинальні зміни у зв'язку з необхідністю максимальної адаптації української системи освіти до Міжнародної стандартної класифікації освіти (ISCED): спеціальність «Соціальна робота» отримала міжнародний буквено-цифровий індекс і назву I10 «Соціальна робота та консультування» та увійшла до глобальної галузі I «Охорона здоров'я та соціальне забезпечення» (Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти, 2024).

Отже, соціальна робота як галузь освіти і спеціальність почала свій розвиток із 1991 р. і сьогодні закріпилася на всіх рівнях освіти: професійна (професійно-технічна), освітньо-професійний ступінь «фаховий молодший бакалавр», перший (бакалаврський), другий (магістерський), третій (освітньо-науковий) рівні; має потужну нормативну базу (закони України, постанови КМУ, накази МОН України, класифікатори, освітні та професійні стандарти, освітні (освітньо-професійні, освітньо-наукові) програми), розроблений освітній контент і навчально-методичне забезпечення (підручники, посібники, освітній контент тощо), розвинені системи визнання і присвоєння професійних кваліфікацій, неформальної освіти та підвищення кваліфікації, що постійно розвиваються відповідно до потреб суспільства.

Піком розвитку освіти із соціальної роботи, на нашу думку, став 2015 р., коли соціальна робота виділилася в окрему самостійну галузь знань 23 «Соціальна робота», спеціальність 231 «Соціальна робота» та інтегрувала в себе спеціальність «Соціальна педагогіка». Проте в 2024 р. вона увійшла до глобальної галузі I «Охорона здоров'я та соціальне

забезпечення» з метою інтеграції української освітньої системи до Міжнародної стандартної класифікації освіти.

Щодо **другого напряму** нашої наукової розвідки – розглянути розвиток соціальної роботи як галузі наукових досліджень, що виробляє теорію на запит професійної, освітньої та наукової спільнот – зазначимо, що паралельно з розвитком соціальної роботи та соціальної педагогіки як професій, напрямів і спеціальностей підготовки фахівців у закладах професійно-технічної (професійної), фахової передвищої та вищої освіти, описаної нами вище, вони розвивались як галузі знань і спеціальності для підготовки кадрів вищої кваліфікації – кандидатів і докторів наук, а згодом – докторів філософії (з 2016 р.).

Щодо соціальної роботи, то вона так і не стала науковою спеціальністю, проте, як зазначалося вище, за *Переліком галузей знань і спеціальностей* 2015 р. отримала статус окремої галузі знань 23 «Соціальна робота» та спеціальності 231 «Соціальна робота», за якою здійснюється підготовка фахівців за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти з присудженням ступеня доктора філософії.

Відповідно до *Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)* (Постанова КМУ від 23.03.2016 № 261) з 2016 р. в ЗВО України почали відкриватися освітньо-наукові програми з галузі знань 23 «Соціальна робота», спеціальності 231 «Соціальна робота» (до прикладу, у ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»), а в 2020 р. відбулися перші захисти дисертаційних робіт (Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук, 2016; ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2016).

Вітчизняні науковці О. Заболотна, О. Карагодіна, Н. Коляда, Н. Левченко, В. Лютий, Л. Моргай, О. Пожидаєва, Т. Семигіна та ін., аналізуючи дисертації на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності «Соціальна робота», простежують трансформацію тематики і методології досліджень – від прихильності традиціям вітчизняної соціальної педагогіки до використання сучасних наукових теорій і практик соціальної роботи, що свідчить про поступове подолання розривів між вітчизняною та міжнародною практикою проведення досліджень із соціальної роботи (Карагодіна & Семигіна, 2022).

Отже, період із 2015 р. дотепер можна вважати десятиліттям визнання і розвитку соціальної роботи як окремої галузі знань і спеціальності, у межах якої здійснюється підготовка кадрів вищої кваліфікації зі ступенем доктора філософії, протягом якого було захищено десятки дисертацій, видано сотні наукових праць (монографій, статей, тез) з актуальних проблем історії, теорії і практики соціальної роботи.

На відміну від соціальної роботи спеціальність «Соціальна педагогіка» відразу, ще у 1997 р., було внесено до *Переліку спеціальностей наукових працівників* (Наказ ВАК України від 13.03.97 № 86), який потім було трансформовано в *Перелік спеціальностей, за якими проводяться захист дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата наук і доктора наук, присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань* (Наказ ВАК України від 23.06.2005 № 377) та чинний *Перелік наукових спеціальностей* (Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 14.09.2011 № 1057, редакція від 30.12.2022). Відповідно до них, наукова спеціальність має шифр і назву «13.00.05 – соціальна педагогіка, галузь знань 13 «Педагогічні науки» (Про затвердження Переліку спеціальностей наукових працівників, 1997; Про затвердження Переліку спеціальностей, за якими проводяться захист дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата наук і доктора наук, 2005; Про затвердження Переліку наукових спеціальностей, 2011).

Із 1997 і дотепер соціальна педагогіка розвивається як наука, а основні результати досліджень відображаються у дисертаціях на здобуття наукових ступенів доктора (кандидата) наук за спеціальністю 13.00.05 – соціальна педагогіка.

На користь же соціальної роботи в *Переліку наукових спеціальностей* 2011 р. (редакція

2022 р.) існує спеціальність 19.00.05 – соціальна психологія; психологія соціальної роботи (галузь 19 «Психологічні науки»), у межах якої у докторських (кандидатських) дисертаціях досліджуються психологічні засади соціальної роботи.

Щодо законодавчого розмежування ступенів доктора філософії та доктора наук, то підготовка кадрів вищої кваліфікації за спеціальністю І10 «Соціальна робота» для здобуття ступеня доктора філософії регулюється Законом України «Про вищу освіту» (2014) (Закон України «Про вищу освіту», 2014), а за спеціальностями 13.00.05 – соціальна педагогіка, 19.00.05 – соціальна психологія; психологія соціальної роботи для здобуття наукового ступеня доктора наук – Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2015) (Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність, 2015).

Підготовка кадрів вищої кваліфікації зі спеціальностей «Соціальна педагогіка», «Соціальна робота» в аспірантурі і докторантурі, здійснення наукових досліджень починаючи з 90-х років ХХ ст. зумовила стрімкий розвиток наукових шкіл та теорії соціальної роботи/соціальної педагогіки в усіх регіонах України на базі закладів вищої освіти та Національної академії педагогічних наук України:

– *м. Київ/Центральний регіон* – І. Звєрєва (Державний центр соціальних служб для молоді / Київський національний університет імені Тараса Шевченка / Київський столичний університет імені Бориса Грінченка / Національна академія педагогічних наук України); А. Капська (Український державний університет імені Михайла Драгоманова); В. Полтавець (Національний університет «Києво-Могилянська академія»); Ольга Безпалько (Київський столичний університет імені Бориса Грінченка); Г. Лактіонова (Національна академія педагогічних наук України); М. Лукашевич (Міжрегіональна академія управління персоналом); С. Архіпова (Черкаський державний технологічний університет) та ін.;

– *Східний регіон* – С. Харченко (Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»); В. Сидоров (Донецький національний університет імені Василя Стуса); М. Подберезський, Т. Дмитренко (Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди) та ін.;

– *Південний регіон* – М. Приходько, Л. Міщик (Запорізький національний університет) та ін.;

– *Північний регіон* – Л. Завацька (Національний університет «Чернігівський колегіум») та ін.;

– *Західний регіон* – В. Поліщук (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка), І. Мигович (Ужгородський національний університет) та ін.

Фундаторами теорії соціальної роботи в Україні було розроблено методологічні, науково-теоретичні, методичні (технологічні), практичні засади соціальної роботи, обґрунтовано різні теоретичні концепції, започатковано національні стандарти (освітньо-професійні програми, освітньо-кваліфікаційні характеристики, навчальні плани, підручники, посібники) професійної підготовки фахівців для соціальної сфери, що інтегрували світовий досвід у реалії українського суспільства.

У межах наукових шкіл фундаторів соціальної роботи, зазначених нами вище, було підготовлено науковців наступних поколінь, які вже в інших соціальних умовах продовжують розвиток теорії соціальної роботи. Найавторитетнішими сучасними дослідниками в галузі соціальної роботи по праву вважаються: Т. Семигіна (Національне агентство кваліфікацій / Академія праці, соціальних відносин і туризму), Ж. Петрочко, Т. Лях, Т. Спіріна, О. Карпенко (Київський столичний університет ім. Бориса Грінченка), Р. Вайноле (Український державний університет імені Михайла Драгоманова), Н. Чернуха, О. Чуйко (Київський національний університет імені Тараса Шевченка), О. Караман, Я. Юрків, І. Трубавіна, Л. Данильчук (ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»), С. Омельченко, С. Курінна, Л. Цибулько, С. Коношенко (Донбаський державний педагогічний університет), Н. Коляда (Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини), О. Сорока, Н. Олексюк,

Г. Слозанська, Л. Петришин (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка), В. Костіна, Н. Кабусь, М. Васильєва, І. Романова (Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди), Ю. Чернецька, О. Рассказова (КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»), А. Рижанова (Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка), Н. Заверико (Запорізький національний університет), С. Чернета, А. Лякішева, В. Степаненко (Волинський національний університет імені Лесі Українки), Р. Зозуляк-Случик (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника), Л. Романовська, Ю. Бриндіков (Хмельницький національний університет), М. Криловець, О. Лісовець (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) та багато інших.

У 1992 р. українськими науковцями (Г. Лактіонова, В. Сидоров, Л. Степанова, В. Жуков, І. Звєрєва, С. Харченко та ін.) було створено й зареєстровано *Українську асоціацію соціальних педагогів та спеціалістів із соціальної роботи* як перше офіційне академічне та професійне об'єднання, що консолідувало зусилля науковців (Українська асоціація соціальних педагогів та спеціалістів із соціальної роботи, 1992).

Паралельно в Україні розвивалися й інші суміжні професійні об'єднання (до прикладу, Громадська організація «Ліга соціальних працівників України» (Громадська організація «Ліга соціальних працівників України», 1999).

У 1994 р. Асоціацію було інтегровано до Міжнародної федерації соціальних працівників (IFSW) на Всесвітній конференції IFSW у Коломбо (Шрі-Ланка). Це рішення мало стратегічне значення для молодої української спеціальності: по-перше, Україна отримала офіційне визнання міжнародної спільноти як держава, що розбудовує професійну систему соціального захисту; по-друге, українські науковці та практики отримали прямий доступ до Глобального визначення соціальної роботи, Міжнародних етичних стандартів та передових європейських методик; по-третє, у межах співпраці з IFSW в Україну зайшли перші потужні міжнародні проєкти (зокрема, програми розвитку ООН, Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ), ТЕМПУС-ТАСІС), які фінансували навчання викладачів та закупівлю літератури для перших кафедр соціальної роботи; по-четверте, на основі документів IFSW Українська асоціація розробила та ухвалила перший вітчизняний Етичний кодекс соціального працівника, який став морально-правовим орієнтиром для нової професії.

Так, Т. Семигіна, аналізуючи еволюцію міжнародного визначення соціальної роботи Міжнародною федерацією соціальних працівників та Міжнародною асоціацією шкіл соціальної роботи (2001, 2014 рр.), наводить принаймні два ключові аргументи, що доводять існування власної, специфічної, теорії у галузі соціальної роботи:

– закріплення в глобальному визначенні статусу соціальної роботи як «академічної дисципліни» та опори на «власні теорії», що стало результатом розвитку освіти із соціальної роботи у світі, та через яку практична допомога трансформувалася у самостійну теоретичну систему знань;

– глобальне визначення соціальної роботи, яке чітко вказує, що соціальна робота спирається на: 1) власні теорії соціальної роботи, 2) теорії соціальних і гуманітарних наук, 3) місцеві (локальні) знання.

І хоча, робить висновок учена, глобальне визначення соціальної роботи 2014 р. все ще перебуває під критикою й дискусією, заперечень щодо наявності самостійних теорій соціальної роботи вже не лунає (Семигіна, 2018).

Отже, починаючи з 1991 р. розвиток професії та освіти із соціальної роботи став передумовою розвитку теорії соціальної роботи в Україні. І вже за 35 років свого існування соціальна робота накопичила великий масив наукового знання і продовжує розвиток власної теорії. А з початком російської агресії проти України у 2014 р. почала продукувати унікальні теорії і практики, що виходять за межі міжнародного тлумачення і розуміння.

Суспільна думка про соціальну роботу як суто прикладний, професійний вид діяльності людини зазнала значних трансформацій та

залишилась у минулому. І тепер соціальна робота функціонує у трьох взаємозалежних вимірах – як наука, спеціальність, професія, із власними об'єктом і предметом, понятійним апаратом, методологією дослідження, теоретичними і прикладними напрацюваннями, стандартами підготовки кадрів, соціальним і державним замовленням на підготовку фахівців різних освітніх рівнів і наукових ступенів.

Тож вітчизняні теорія і практика соціальної роботи сьогодні мають міцний фундамент, традиції та перспективи розвитку, що закарбовані в наукових працях (дисертаціях, монографіях, статтях, тезах), навчально-методичних матеріалах (підручниках, посібниках, рекомендаціях, програмах), нормативній базі підготовки фахівців із соціальної роботи (законах, освітніх та професійних стандартах, освітніх (освітньо-професійних, освітньо-наукових) програмах), системах визнання і присвоєння професійних кваліфікацій, неформальної освіти та підвищення кваліфікації, результатах виконання міжнародних і національних проєктів тощо.

Подальшому дослідженню будуть підлягати тенденції розвитку теорії соціальної роботи в умовах сучасних викликів і суспільних трансформацій.

Під час підготовки статті інструменти штучного інтелекту використовувалися виключно для пошуку наукових джерел, оформлення списку літератури та інших допоміжних завдань без використання згенерованих ними об'єктів як результатів академічної діяльності.

Література

1. Сучасні теорії соціальної роботи: антологія / упор. Т. Семигіна. Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2021. 160 с. URL: https://surl.li/rhosin (дата звернення: 04.08.2026).

2. Державний класифікатор України. Класифікатор професій ДК 003-95 : Наказ Держстандарту України від 27.07.1995 № 257. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v257a217-95#Text (дата звернення: 05.08.2026).

3. Про затвердження Тимчасового державного переліку професій із підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах : Постанова КМУ від 02.04.1998 № 450. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/450-98-%D0%BF#Text (дата звернення: 05.08.2026).

4. Про затвердження Державного переліку професій із підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах : Постанова КМУ від 11.09.2007 № 1117. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1117-2007-%D0%BF#Text (дата звернення: 05.08.2026).

5. Про професійну освіту : Закон України від 21.08.2025 № 4574-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4574-IX#Text (дата звернення: 05.08.2026).

6. Про Перелік напрямів підготовки фахівців із вищою освітою за професійним спрямуванням, спеціальностей різних кваліфікаційних рівнів та робітничих професій : Постанова КМУ від 18.05.1994 № 325. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/325-94-%D0%BF#Text (дата звернення: 05.08.2026).

7. Про перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями : Постанова КМУ від 24.05.1997 № 507. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/507-97-%D0%BF#Text (дата звернення: 05.08.2026).

8. Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра : Постанова КМУ від 13.12.2006 № 1719. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1719-2006-%D0%BF#Text (дата звернення: 05.08.2026).

9. Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра : Постанова КМУ від 27.08.2010 № 787. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/787-2010-%D0%BF#Text (дата звернення: 05.08.2026).

10. Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста : Постанова КМУ від 20.06.2007 № 839. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/839-2007-%D0%BF#Text (дата звернення: 05.08.2026).

11. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти : Постанова КМУ від 29.04.2015 № 266. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF/ed20150429#Text (дата звернення: 05.08.2026).

12. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти : Постанова КМУ від 29.04.2015 № 266, редакція від 30.08.2024 № 1021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1021-2024-%D0%BF#Text (дата звернення: 05.08.2026).

13. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) : Постанова КМУ від 23.03.2016 № 261. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text (дата звернення: 05.08.2026).

14. ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». Освітньо-наукова програма для третього (освітньо-наукового) рівня, галузь знань 23 «Соціальна робота», спеціальність 231 «Соціальна робота». 2016. URL: https://luguniv.edu.ua/assets/2021/05/asp_onp_231_soc_work_2016.pdf (дата звернення: 05.08.2026).

15. Карагодіна О., Семигіна Т. Перші дисертаційні дослідження із соціальної роботи в Україні: критична оцінка. *Social Work and Education*. 2022. Vol. 9. № 1. P. 37–50. DOI: https://doi.org/10.25128/2520-6230.22.1.3

16. Про затвердження Переліку спеціальностей наукових працівників : Наказ ВАК України від 13.03.1997 № 86. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0133-97#Text (дата звернення: 05.08.2026).

17. Про затвердження Переліку спеціальностей, за якими проводяться захист дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата наук і доктора наук, присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань : Наказ ВАК України від 23.06.2005 № 377. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0425-99#Text (дата звернення: 05.08.2026).

18. Про затвердження Переліку наукових спеціальностей : Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 14.09.2011 № 1057, редакція від 30.12.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1133-11#Text (дата звернення: 05.08.2026).

19. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text (дата звернення: 05.08.2026).

20. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 № 848-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text (дата звернення: 05.08.2026).

21. Українська асоціація соціальних педагогів та спеціалістів із соціальної роботи. 1992. URL: https://clarity-project.info/rgf/774c3dda40cfcdf0c182897ca723b0be (дата звернення: 05.08.2026).

22. Громадська організація «Ліга соціальних працівників України». 1999. URL: https://www.lswu.org/ (дата звернення: 05.08.2026).

23. Семигіна Т. Розвиток власних теорій соціальної роботи: глобальні тенденції. *Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції , м. Київ, 15–16 березня 2018 р.* / за ред. Ю. М. Швалба. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2018. С. 190–194. URL: http://psy.univ.kiev.ua/ua/scientificpublications/rozvyvalnyi-potentsial-suchasnoi-sotsialnoi-roboty-metodolohii-ta-tekhnolohii

References

1. Semyhina, T. (Ed.). (2021). Suchasni teorii sotsialnoi roboty: antolohiia [Modern theories of social work: An anthology]. Kyiv: Akademiia pratsi, sotsialnykh vidnosyn i turyzmu. Retrieved from https://surl.li/rhosin [in Ukrainian].

2. Derzhstandart Ukrainy. (1995). Derzhavnyi klasyfikator Ukrainy. Klasyfikator profesii DK 003-95 [State Classifier of Ukraine. Classifier of professions DK 003-95]. (Order No. 257, July 27, 1995). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v257a217-95#Text [in Ukrainian].

3. Kabinet Ministriv Ukrainy. (1998). Pro zatverdzhennia Tymchasovoho derzhavnoho pereliku profesii z pidhotovky kvalifikovanykh robitnykiv u profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladakh [On approval of the Temporary State List of Professions for the Training of Qualified Workers in Vocational Education Institutions]. (Resolution No. 450, April 2, 1998). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/450-98-%D0%BF#Text [in Ukrainian].

4. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2007). Pro zatverdzhennia Derzhavnoho pereliku profesii z pidhotovky kvalifikovanykh robitnykiv u profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladakh [On approval of the State List of Professions for the Training of Qualified Workers in Vocational Education Institutions]. (Resolution No. 1117, September 11, 2007). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1117-2007-%D0%BF#Text [in Ukrainian].

5. Verkhovna Rada Ukrainy. (2025). Pro profesiinu osvitu [On vocational education]. (Law of Ukraine No. 4574-IX, August 21, 2025). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4574-IX#Text [in Ukrainian].

6. Kabinet Ministriv Ukrainy. (1994). Pro Perelik napriamiv pidhotovky fakhivtsiv z vyshchoiu osvitoiu za profesiinym spriamuvanniam, spetsialnostei riznykh kvalifikatsiinykh rivniv ta robitnychykh profesii [On the List of Areas of Training of Specialists with Higher Professional Education, Specialties of Different Qualification Levels and Working Professions]. (Resolution No. 325, May 18, 1994). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/325-94-%D0%BF#Text [in Ukrainian].

7. Kabinet Ministriv Ukrainy. (1997). Pro perelik napriamiv ta spetsialnostei, za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka fakhivtsiv u vyshchykh navchalnykh zakladakh za vidpovidnymy osvitno-kvalifikatsiinymy rivniamy [On the list of directions and specialties, according to which training of specialists in higher educational institutions at relevant educational and qualification levels is carried out]. (Resolution No. 507, May 24, 1997). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/507-97-%D0%BF#Text [in Ukrainian].

8. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2006). Pro perelik napriamiv, za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka fakhivtsiv u vyshchykh navchalnykh zakladakh za osvitno-kvalifikatsiinym rivnem bakalavra [On the list of areas in which training of specialists in higher educational institutions at the educational and qualification level of bachelor is carried out]. (Resolution No. 1719, December 13, 2006). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1719-2006-%D0%BF#Text [in Ukrainian].

9. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2010). Pro zatverdzhennia pereliku spetsialnostei, za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka fakhivtsiv u vyshchykh navchalnykh zakladakh za osvitno-kvalifikatsiinymy rivniamy spetsialista i mahistra [On approval of the list of specialties for the training of specialists in higher educational institutions at the educational and qualification levels of specialist and master]. (Resolution No. 787, August 27, 2010). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/787-2010-%D0%BF#Text [in Ukrainian].

10. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2007). Pro zatverdzhennia pereliku spetsialnostei, za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka fakhivtsiv u vyshchykh navchalnykh zakladakh za osvitno-kvalifikatsiinym rivnem molodshoho spetsialista [On approval of the list of specialties for the training of specialists in higher educational institutions at the educational and qualification level of junior specialist]. (Resolution No. 839, June 20, 2007). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/839-2007-%D0%BF#Text [in Ukrainian].

11. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2015). Pro zatverdzhennia pereliku haluzei znan i spetsialnostei, za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka zdobuvachiv vyshchoi ta fakhovoi peredvyshchoi osvity [On approval of the list of fields of knowledge and specialties in which training of higher and professional pre-higher education applicants is carried out]. (Resolution No. 266, April 29, 2015). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF/ed20150429#Text [in Ukrainian].

12. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2024). Pro vnesennia zmin do pereliku haluzei znan i spetsialnostei, za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka zdobuvachiv vyshchoi ta fakhovoi peredvyshchoi osvity [On amendments to the list of fields of knowledge and specialties in which training of higher and professional pre-higher education applicants is carried out]. (Resolution No. 1021, August 30, 2024). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1021-2024-%D0%BF#Text [in Ukrainian].

13. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2016). Pro zatverdzhennia Poriadku pidhotovky zdobuvachiv vyshchoi osvity stupenia doktora filosofii ta doktora nauk u zakladakh vyshchoi osvity (naukovykh ustanovakh) [On approval of the Procedure for preparation of higher education seekers of the degree of Doctor of Philosophy and Doctor of Sciences in higher education institutions (scientific institutions)]. (Resolution No. 261, March 23, 2016). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text [in Ukrainian].

14. Luhanskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. (2016). Osvitno-naukova prohrama: Tretii osvitno-naukovyi riven. Haluz znan 23 «Sotsialna robota», spetsialnist 231 «Sotsialna robota» [Educational and scientific program: The third educational and scientific level. Field of knowledge 23 «Social work», specialty 231 «Social work»]. Retrieved from https://luguniv.edu.ua/assets/2021/05/asp_onp_231_soc_work_2016.pdf [in Ukrainian].

15. Karagodina, O., & Semigina, T. (2022). Pershi dysertatsiini doslidzhennia iz sotsialnoi roboty v Ukraini: krytychna otsinka [First dissertation research in social work in Ukraine: Critical assessment]. Social Work and Education, 9(1), 44–55. DOI: https://doi.org/10.25128/2520-6230.22.1.3 [in Ukrainian].

16. Vyshcha Atestatsiina Komisiia Ukrainy. (1997). Pro zatverdzhennia Pereliku spetsialnostei naukovykh pratsivnykiv [On approval of the List of specialties of scientific workers]. (Order No. 86, March 13, 1997). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0133-97#Text [in Ukrainian].

17. Vyshcha Atestatsiina Komisiia Ukrainy. (1999). Pro zatverdzhennia Pereliku spetsialnostei, za yakymy provodytsia zakhyst dysertatsii na zdobuttia naukovykh stupeniv kandydata nauk i doktora nauk, prysudzhennia naukovykh stupeniv i prysvoennia vchenykh zvan [On approval of the List of specialties for which defense of dissertations for candidate and doctor of sciences degrees is conducted]. (Order No. 288, June 10, 1999). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0425-99#Text [in Ukrainian].

18. Ministerstvo osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy. (2011). Pro zatverdzhennia Pereliku naukovykh spetsialnostei [On approval of the List of scientific specialties]. (Order No. 1057, September 14, 2011). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1133-11#Text [in Ukrainian].

19. Verkhovna Rada Ukrainy. (2014). Pro vyshchu osvitu [On higher education]. (Law of Ukraine No. 1556-VII, July 1, 2014). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text [in Ukrainian].

20. Verkhovna Rada Ukrainy. (2015). Pro naukovu i naukovo-tekhnichnu diialnist [On scientific and scientific-technical activity]. (Law of Ukraine No. 848-VIII, November 26, 2015). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text [in Ukrainian].

21. Clarity Project. (1992, August 7). Ukrainska asotsiatsiia sotsialnykh pedahohiv ta spetsialistiv iz sotsialnoi roboty [Ukrainian association of social pedagogues and social work specialists]. (Record No. 524549). Retrieved from https://clarity-project.info/rgf/774c3dda40cfcdf0c182897ca723b0be [in Ukrainian].

22. Hromadska orhanizatsiia «Liha sotsialnykh pratsivnykiv Ukrainy». (1999). Pro nas [About us]. Retrieved from https://www.lswu.org/ [in Ukrainian].

23. Semyhina, T. (2018). Rozvytok vlasnykh teorii sotsialnoi roboty: hlobalni tendentsii [Development of own theories of social work: global trends]. In: Yu. M. Shvalb (Ed.), *Rozvyvalnyi potentsial suchasnoi sotsialnoi roboty: metodolohiia ta tekhnolohii – Development potential of modern social work: methodology and technologies.* (pp. 190–194). Kyiv: KNU imeni Tarasa Shevchenka. Retrieved from http://psy.univ.kiev.ua/ua/scientificpublications/rozvyvalnyi-potentsial-suchasnoi-sotsialnoi-roboty-metodolohii-ta-tekhnolohii [in Ukrainian].

Караман О. Л. Еволюція освіти із соціальної роботи як передумова розвитку теорії соціальної роботи в Україні

Статтю присвячено розкриттю еволюції освіти із соціальної роботи як передумови розвитку теорії соціальної роботи в Україні, починаючи з офіційного внесення професії «соціальний працівник» до класифікатора професій у 1991 р. та завершуючи сьогоденням. Установлено, що провідною передумовою розвитку теорії соціальної роботи є постійний запит на неї з боку професійної, освітньої та наукової спільнот в умовах зовнішніх і внутрішніх загроз, суспільних трансформацій, соціальної нестабільності та мінливості соціальної сфери протягом розвитку України як незалежної держави.

Виявлено взаємозалежність між еволюцію соціальної роботи як академічної спеціальності для підготовки фахівців різного рівня та розвитком теорії соціальної роботи, зокрема у сфері наукових досліджень.

Доведено, що суспільна думка про соціальну роботу як суто прикладний, професійний вид діяльності людини зазнала значних трансформацій. На сучасному етапі соціальна робота функціонує у трьох взаємозалежних вимірах – як наука, спеціальність, професія, що має власні об'єкт і предмет, понятійний апарат, методологію дослідження, теоретичні та прикладні результати, освітні й професійні стандарти підготовки кадрів, соціальне і державне замовлення на підготовку фахівців різних освітніх рівнів та ступенів.

Зроблено висновок, що сучасна соціальна робота в Україні має власну теорію, що постійно розвивається та відображена в наукових та навчально-методичних працях, нормативній базі підготовки фахівців із соціальної роботи: законах, освітніх та професійних стандартах, освітніх (освітньо-професійних, освітньо-наукових) програмах, результатах виконання міжнародних і національних проєктів тощо.

Ключові слова: освіта із соціальної роботи, теорія соціальної роботи, еволюція, Україна.

Karaman O. L. The evolution of social work education as a prerequisite for the development of social work theory in Ukraine

The article examines the evolution of social work education as a prerequisite for the development of social work theory in Ukraine, beginning with the official inclusion of the profession of «social worker» in the national occupational classification in 1991 and continuing to the present day. It has been established that the key prerequisite for the development of social work theory is the continuing demand for it from professional, educational, and academic communities amid external and internal threats, societal transformations, social instability, and the changing nature of the social sphere throughout Ukraine's development as an independent state.

The interdependence between the evolution of social work as an academic field for the training of specialists at different qualification levels and the development of social work theory, particularly in the field of academic research, has been identified.

It has been demonstrated that public perceptions of social work as a purely applied and professional form of human activity have undergone significant transformation. At the present stage, social work functions in three interrelated dimensions – as a science, an academic field, and a profession. It has its own object and subject of study, conceptual framework, research methodology, theoretical and applied outcomes, educational and professional

standards for specialist training, as well as social and governmental demand for the training of professionals at different educational levels and degree levels.

It is concluded that contemporary social work in Ukraine has developed its own continuously evolving theoretical framework, which is reflected in academic, educational, and methodological publications, as well as in the regulatory framework governing the training of social work professionals. This framework includes legislation, educational and professional standards, educational programmes, including professional and research-oriented programmes, and the outcomes of international and national projects.

Key words: social work education, social work theory, evolution, Ukraine.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 06.08.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 25.08.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 12.10.2026